

Litteratur

THEDE PALM:

Gunnar Jarrings memoarer

I en tidigare memoarbok "Åter till Kashgar" (1979) spelade Gunnar Jarring samtidigt på två motiv: en studieresa till Singkiang, som han gjorde som ung student, och en resa femtio år senare, som den internationellt kände ambassadören gjort på inbjudan av den kinesiska regeringen. Minnena från de två resorna och reflexionerna över vad han sett flätades in i varandra både elegant och kanske, förklarligt nog, också nostalgiskt. "Memoarer i nuet" kallade han boken i en undertitel. Den innehåller mycket god läsning och därtill ovanlig, eftersom den handlar mera om det land han berest än om författaren själv. Sådan återhållsamhet är inte bruklig bland memoarskrivare.

I sina "Memoarer 1939–1952" (Bonniers) går Jarring rakt på sak. Vid krigsutbrottet var han docent och vad man nu skulle kalla biträdande professor i Lund. Han börjar boken med sin inkallelse, som han inte kunde veta också skulle betyda uppbrottet från en given universitetskarriär. Han var då 32 år gammal. Han stryker under, att han inte lämnade vetenskapen samtidigt som han lämnade Lund. En lång rad av vetenskapliga skrifter vittnar om att han, som han uttrycker det, utnyttjat sina håltimmar.

Från tiden före 1939 får man inte veta mycket. En liten glimt av föräldrahemmet vid mobiliseringen 1914 skymtar. Skola och universitet nämns knappast. Men han berättar om sina föreläsningsresor. Det var den tid, då folk lyssnade till allmänbildande föredrag och då akademiker förbättrade sina små inkomster med sk bondföreläsningar à 35 kr stycket. Jarring utnyttjade den möjligheten, till eget och andras nöje. Han hade lätt att komma till tals med människor.

Jarring nämner i bokens början den ömtåliga frågan om vilka som bör skriva memoarer. "Har jag verkligen något att kom-

ma med, något som är värdefullt, något som kan intressera en vidare läsekrets?" Så kan och bör många memoarförfattare fråga sig. I Gunnar Jarrings fall är svaret givetvis klart. Han har upplevt så mycket som är värt att berätta. Han har något att ge en läsare. Denne å sin sida kan undra om författaren ger tillräckligt mycket av sig själv.

Det är legitimt att ta upp problemet. Memoarer är inga äventyrsböcker utan lämnar tillfällena till omdömen och reflexioner och varför inte att visa känslor. Gunnar Jarring är inte den som placerar sig själv i förgrunden, vilket ingen heller begär. Men i några kapitel om beredskapstjänsten i övre Norrland den tunga vintern 1939–40, i sig utomordentligt välskrivna, kommer hans eget engagemang och egna känslor fram. I en antologi om beredskapen, sedd ur deltagares synpunkt, skulle trots allt vad som redan finns skrivet dessa kapitel ha sin givna plats.

Från Norrland skickade försvarsstaben ut Jarring till Främre Orienten och detta ledde i sin tur till placering i Ankara och sedan till fyra år som chef för utrikesdepartementets B-avdelning i Teheran. Härifrån finns i boken livfulla skildringar. De ger mersmak. Hur gick alltså överflytningen till utrikesdepartementet till och vilka där accepterade honom: det är inga oviktiga frågor. Det är välbekant, att tjänstemän i UD såg med skepsis på dem som inte börjat som attachéer. Den inställningen var allmän inom olika utrikestjänster. F Seydoux de Clausonne, som själv nått rangen av *ambassadeur de France*, skriver i sin bok "Le métier de diplomate" (1980) att inträdesproven "inte begärde att den unge mannen skulle vara genial men man hoppades att han inte skulle säga sottiser." Jarring var förvisso inte den som sade dumheter. Han hade inga släktförbindelser och ingen privatförmögenhet.

vad han hade var en ovanlig läggning för yrket. Vem upptäckte detta?

Det blev Jarring som fick organisera de nya beskickningarna först i Etiopien och sedan i Indien. I Addis Abeba mötte han åtskilliga svenskar, en del av dem sysselsatta i ganska nymornad reformverksamhet, som Jarring beskriver med välmotiverad kritik. I båda länderna gällde det att stödja svensk export, ett relativt nytt verksamhetsfält för en språkvetenskapsman. När boken slutar är han just hemkallad för

att bli biträdande chef för politiska avdelningen i UD.

Hans välbalanserade och ofta roliga bok är också trevligt illustrerad — förlaget har tydligen lagt ned möda på att få fram en vacker produkt och har lyckats. Boken ropar på fortsättning. Svensk utrikespolitik på 50-talet och svenska politiker, sedda inifrån UD, kan förmodligen ingen nu behandla bättre än Jarring. Ju närmare och ju mera personligt han går in i ämnet, desto bättre blir resultatet.

TYRGILS SAXLUND:

Tage Lindboms "Riket är ditt"

Tage Lindbom har under senare år i allt högre grad framträtt, som en av vårt lands intressantaste och skarpsinnigaste kulturkritiker. I en rad, av religiöst tänkande inspirerade, skrifter har han lagt fram sin syn på samhällsutvecklingen. Hans författarskap har också börjat uppmärksammas i allt vidare kretsar.

Tage Lindbom menar att den moderna människan har utropat sig till världens oinskränkte självhärskare och därmed fjärrat sig från sitt gudomliga ursprung. I marxismens och socialismens segertåg ser Lindbom det främsta tecknet på människoandens väg bort från Gud. Men människans väg bort från tillvarons andliga källor spårar Lindbom långt tillbaka i tiden — ända till senmedeltidens filosofi.

Även om Lindbom är en svuren motståndare till socialismen, kan hans tänkan- de dock endast med svårighet användas av borgerliga politiker. Lindbom avvisar

nämligen också liberalismens framtidstro och utvecklingshopp, liksom den tillväxtfilosofi, som präglad så mycket av modern svensk politik.

Tage Lindboms senaste bok heter "Riket är ditt" (Norstedts) och är ett slags sammanfattning av hela hans tänkande och samtidigt ett lysande filosofihistoriskt panorama. I denna bok skriver Lindbom mera lättillgängligt än i sina tidigare skrifter. Han har dock aldrig varit en lättläst författare och har kanske därigenom försvårat sitt budskaps genomslagskraft.

Det kan sägas mycket positivt om Tage Lindbom både som tänkare och som samtidsanalytiker. Han sätter fingret på ett stort antal svagheter i den moderna människans andliga rustning. Han kritiserar sönder och samman marxismens uppror mot de andliga värdena i tillvaron. Han slår sönder de jämlikhetsdogmer, som förgiftat så mycket av samtidens kulturliv.

Och sist och slutligen pekar han på det faktum, att vi människor inte är allsmäktiga, utan underordnade högre lagar. För Tage Lindbom bär en kultur byggd på människor utan Gud inom sig fröet till upplösning och kaos. Livsvärdena saknar en fast punkt och tillvaron blir flytande.

Har Tage Lindbom rätt eller fel i sin syn på kulturens utveckling? Frågan kan inte besvaras i sådana termer. Lindbom tror på värden, som många bespottar i våra dagar. En blick på vår samtids andliga tillstånd gör att man som läsare av Lindboms skrifter, inte kan frånkänna honom en tung och svårmodig insikt i vår kulturs mest grundläggande problem.

Även om Lindbom är en självständig tänkare finns det dock andra, som före honom kritiskt analyserat samtidskulturen. I vissa avseenden för han tankarna till Dostojevskijs religiöst inspirerade anatemat mot radikalismen. Andra tänkare som kan påminna om Lindbom är namn som svensken Vitalis Norström eller holländaren Johan Huizinga. Därtill kommer tänkare som Lindblom själv behandlat i sitt författarskap, främst kanske spanjoren Donoso Cortès.

Man saknar hos Lindbom en mera analytisk genomgång av i vilket idéhistoriskt sammanhang han sätter sitt eget författarskap. Hans senaste bok får nämligen lä-

saren att ställa sig ett antal frågor. Lindbom sveper gärna över stora fält. Risker med ett sådant skrivsätt är att man lätt hamnar i det generaliserande. Så ser till exempel Lindbom i både den moderna fysiken och i den klassiska nationalekonomin uppror mot den på Gud grundade världsbilden. Profanvetenskapens segertåg från medeltiden och framåt har fört med sig en tillbakagång för det andliga menar Lindbom.

Men vilket är Tage Lindboms alternativ till människans hittillsvarande andliga utveckling? Vilket är Tage Lindboms ekonomiska system, om han underkänner både den liberala ekonomin och marxismen.

På område efter område kan man ställa sådana frågor till Lindbom, utan att svaren ger sig alldeles självklart ur hans filosofiska författarskap. Vi lär oss mycket om vad han tycker illa om, i betydligt mindre utsträckning om vad han tycker om!

Dessa svagheter framträder alldeles speciellt tydligt i "Riket är ditt". "Visst är detta en briljant analys", säger sig läsaren efter genomläsningen av boken, "men vilka konsekvenser drar författaren själv av denna sin analys?"

Vi väntar nu på Tage Lindboms svar på den frågan.